

Sygn. akt V ACa 929/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Idasiak-Grodzińska (spr.)
Sędziowie:	SA Anna Strugała SA Teresa Karczyńska - Szumilas
Protokolant:	sekr. sąd. Karolina Petruczenko

po rozpoznaniu w dniu 15 lutego 2018 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa K. M. (1) i K. M. (2)

przeciwko Skarbowi Państwa - (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku (...) w B.

z dnia 24 października 2016 r., sygn. akt I C 455/15

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1. (pierwszym) w ten sposób, że oddala powództwo,

b) w punkcie 2. (drugim) w ten sposób, że nie obciąża powodów kosztami procesu na rzecz pozwanego,

II. nie obciąża powodów kosztami procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Na oryginale właściwe podpisy.

V ACa 929/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24.10.2016r. Sąd Okręgowy w B. zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – (...) w B. na rzecz powodów K. M. (1) i K. M. (2) kwotę 19.638,09 zł z odsetkami ustawowymi za czas opóźnienia od kwot 14.191,08 zł

od 1.05.2009r. do dnia zapłaty, 1.360,34 zł od 16.10.2009r. do dnia zapłaty, zasądził ponadto kwotę 2.400 zł tytułem kosztów procesu.

Powodowie K. M. (1) i K. M. (2) pozwem z dnia 23.06.2015r. wnieśli o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - (...) w B.:

1) kwoty 14.191,08 zł tytułem odszkodowania za szkodę powstałą na skutek wydania przez Sąd Okręgowy w B. II Wydział Cywilny w dniu 9 marca 2011 r. w sprawie o sygn. akt II Ca (...) prawomocnego wyroku niezgodnego z prawem wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 1 maja 2009 r. do dnia zapłaty,

2) kwoty 1.360,34 zł tytułem odszkodowania za szkodę powstałą na skutek wydania przez Sąd Okręgowy w B. Wydział II Cywilny w dniu 9 marca 2011 r. w sprawie o sygn. akt II Ca (...) prawomocnego wyroku niezgodnego z prawem wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 16 października 2009 r. do dnia zapłaty,

3) kwoty 2.886,67 zł tytułem odszkodowania za szkodę powstałą na skutek wydania przez Sąd Okręgowy w B. Wydział II Cywilny w dniu 9 marca 2011 r. w sprawie o sygn. akt II Ca (...) prawomocnego wyroku niezgodnego z prawem,

4) kwoty 1.200 zł tytułem odszkodowania za szkodę powstałą na skutek wydania przez Sąd Okręgowy w B. Wydział II Cywilny w dniu 9 marca 2011 r. w sprawie o sygn. akt II Ca (...) prawomocnego wyroku niezgodnego z prawem,

wraz z kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych i opłatą skarbową od pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu wskazali, że w dniu 9 marca 2011r. Sąd Okręgowy w B. Wydział II Cywilny wydał wyrok, którym zmienił wyrok Sądu Rejonowego w B. I Wydziału Cywilnego z dnia 27 października 2010r. i zasądził w punkcie 1 swojego orzeczenia od powodów na rzecz Administracji (...) sp. z o.o. dalszą należność tj. kwotę 14.191,08 zł wraz z ustawowymi odsetkami poczynszymi od dnia 1 maja 2009 r. oraz kwotę 1.360,08 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 16 października 2009r., tym samym rozstrzygnięciem Sąd Okręgowy w B. w punkcie II podwyższył koszty procesu za I instancję od powodów na rzecz wyżej wymienionego podmiotu o wartość 2.886,67 zł. W punkcie III wyroku Sąd Okręgowy w B. zasądził od powodów na rzecz Administracji (...) sp. z o.o. kwotę 1.200 zł tytułem kosztów procesu za drugą instancję. Powodowie wskazali, że od nich jako pozwanych były dochodzone przez powoda Administrację (...) sp. z o.o. należności przedawnione, o których mowa w treści przepisu art. 18 ust. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (tekst pierwotny Dz. U. z 2001r. nr 71 poz. 733 ze zmianami). Sąd Rejonowy co potwierdził Sąd Najwyższy prawidłowo oddalił roszczenie Administracji (...) sp. z o.o. co do kwoty przedawnionej, jednak Sąd Okręgowy zmienił w sposób niedozwolony ten wyrok. W wyroku Sądu Najwyższego uznano, że orzeczenie (...) było niezgodne z prawem, w związku z tym, że „nadanie więc przewidzianym w art. 18 ust. 1 ustawy świadczeniom odszkodowawczym charakteru okresowym („co miesiąc”), uzasadnia zastosowanie do ich dochodzenia, właściwego dla nich, trzyletniego terminu przedawnienia przewidzianego w art. 118 k.c. (wyrok SN z dnia 18 maja 2012r., IV CSK 490/11, niepubl.). Tym samym Sąd Najwyższy orzekł, iż orzeczenie (...) w B. z dnia 9 marca 2011r. naruszało wyżej wymienione dwa przepisy prawa materialnego w sprawie powodów, a pozwanych w tamtym procesie. W tej sytuacji zdaniem powodów Sąd Okręgowy nie był władny zasądzić kwoty w większej wysokości, skoro zważy się, iż podnieśli oni skutecznie zarzut przedawnienia części roszczenia dochodzonego przez Administrację (...) sp. z o.o. Sąd Okręgowy wydając zatem wyrok zmieniający orzeczenia Sądu I instancji dokonał naruszenia prawa skutkującą powstanie szkody po stronie powodów niniejszego procesu.

Jako podstawę prawną swoich roszczeń powodowie wskazali przepis art. 417¹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 424¹¹ § 2 k.p.c., który umożliwia dochodzenie odszkodowania za szkodę powstałą na skutek wydania prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji. W niniejszym przypadku naprawienia szkody można dochodzić po stwierdzeniu, we właściwym postępowaniu, ich niezgodności z prawem, co nastąpiło.

Zdaniem powodów oczywistym jest, że między doznaną przez nich szkodą, a wydaniem orzeczenia (...) zachodzi adekwatny związek przyczynowy, gdyż Administracja (...) sp. z o.o. uzyskała tytuł wykonawczy umożliwiający

prowadzenie egzekucji względem powodów opiewający na łączną kwotę 19.638,09 zł oraz odsetki ustawowe od kwot częściowych.

W piśmie z dnia 25 marca 2016r. powodowie oświadczyli, że Administracja (...) sp. z o.o. będzie domagać się od powodów całej zasądzonej kwoty wyrokiem (...) w B., dlatego żądają zasądzenia na ich rzecz od Skarbu Państwa całej kwoty wskazanej w pozwie, gdyż całą tą kwotę niezwłocznie po przekazaniu przekażą na rzecz wyżej wymienionego podmiotu, który ze swojego roszczenia nie chce zrezygnować (k.72).

Pozwany Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w B. reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

W kontekście ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego wskazał on na to, że przesłankami tej odpowiedzialności są: bezprawność działania, zdarzenie sprawcze, szkoda i związek przyczynowy, które muszą być spełnione łącznie. Ciężar dowodu spoczywa zaś na powodach zwłaszcza, że szkoda rzeczywiście zaistniała. Zarzucił, iż samo zasądzenie kwot w orzeczeniu nie przesądza jeszcze o tym, że te kwoty zostały przez powodów uiszczone, a powodowie tego nie wykazali.

Ponadto pozwany podniósł zarzut przedawnienia wskazując na dyspozycję przepisu art. 442¹ § 1 k.c., który stanowi, że roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia.

Powodowie wywodzili zaś, że zgodnie z dyspozycją przepisu art. 417¹ § 2 k.c. jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Norma ta stanowi podstawą do dochodzenia roszczenia, a przesłanką odpowiedzialności jest stwierdzenie niezgodności z prawem we właściwym postępowaniu. Oznacza to, iż sąd rozpoznający roszczenie nie może samodzielnie ustalić niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego. W związku z tym wykluczone jest dochodzenie odszkodowania w tym trybie, przed wydaniem prawomocnego orzeczenia co do niezgodności z prawem orzeczenia, a przesłanka ta nie powinna być przedmiotem samodzielnych ustaleń sądu w procesie o naprawienie szkody. Sąd rozpoznający sprawę odszkodowawczą nie jest właściwy do indywidualnej oceny legalności konkretnego wyroku lub postanowienia stanowiącego źródło szkody. Z tych względów za nietrafny powodowie uznali zarzut przedawnienia. Ich zdaniem trudno jest przyjąć, że mieliby oni dochodzić swojego roszczenia wcześniej niż przed stwierdzeniem niezgodności z prawem przez Sąd Najwyższy. Interpretację pozwanego uznali za sprzeczną z dyspozycją przepisu art. 417¹ § 2 k.c. Jako źródło szkody przepis ten wskazuje bowiem niezgodne z prawem „prawomocne orzeczenie”. Zdaniem powodów wskazany w treści art. 442¹ § 1 k.c. termin przedawnienia roszczenia nie mógł się rozpocząć przed wydaniem wyroku przez Sąd Najwyższy, ponieważ dopiero wynik tego postępowania stanowił realną podstawę do złożenia powództwa w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy orzekając o żądaniu odszkodowania ustalił co następuje:

Sąd Okręgowy w B. Wydział II Cywilny w dniu 9 marca 2011r. w sprawie o sygn. akt II Ca (...) wydał wyrok, którym zmienił wyrok Sądu Rejonowego w B. I Wydziału Cywilnego z dnia 27 października 2010r. sygn. akt I C (...) i zasądził w punkcie 1 swojego orzeczenia od powodów na rzecz Administracji (...) sp. z o.o. dalszą należność tj. kwotę 14.191,08 zł wraz z ustawowymi odsetkami poczynszymi od dnia 1 maja 2009r. oraz kwotę 1.360,08 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 16 października 2009r. tym samym rozstrzygnięciem Sąd Okręgowy w B. w punkcie II podwyższył koszty procesu za I instancję od powodów na rzecz wyżej wymienionego podmiotu o wartość 2.886,67 zł. W punkcie III wyroku Sąd Okręgowy w B. zasądził od powodów na rzecz Administracji (...) sp. z o.o. kwotę 1.200 zł tytułem kosztów procesu za drugą instancję.

Powodowie wnieśli skargę do Sądu Najwyższego o stwierdzenia niezgodności z prawem wskazanego wyżej prawomocnego wyroku (...) w B. z dnia 9 marca 2011r., sygn. akt II Ca (...). Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7

marca 2014r., IV CSK 33/13 uznał, że orzeczenie (...) było niezgodne z prawem, w związku z tym, że „Nadanie więc przewidzianym w art. 18 ust. 1 ustawy świadczeniom odszkodowawczym charakteru świadczeń okresowych („co miesiąc”), uzasadnia zastosowanie do ich dochodzenia, właściwego dla nich, trzyletniego terminu przedawnienia przewidzianego w art. 118 k.c. (wyrok SN z dnia 18 maja 2012r., IV CSK 490/11, niepubl.). Tym samym Sąd Najwyższy orzekł, iż orzeczenie (...) w B. z dnia 9 marca 2011r. naruszało przepisy prawa materialnego w sprawie powodów, a pozwanych w tamtym procesie. W tej sytuacji Sąd Okręgowy nie był władny zasądzić kwoty w większej wysokości, skoro zważy się, iż pozwani (a powodowie w przedmiotowej sprawie) skutecznie podnieśli zarzut przedawnienia części roszczenia dochodzonego przez Administrację (...) sp. z o.o. Sąd Okręgowy wydając zatem wyrok zmieniający orzeczenia Sądu I instancji dokonał naruszenia prawa skutkujące powstaniem szkody po stronie powodów niniejszego procesu, a szkoda, którą ponieśli powodowie, była wynikiem wydania przez Sąd Okręgowy orzeczenia sprzecznego z prawem, którym odmówiono uwzględnienia podniesionego zarzutu przedawnienia.

Sąd Okręgowy wskazał, że ustalenia faktyczne oparł na dokumentach urzędowych w postaci odpisów orzeczeń wskazanych wyżej, na zeznaniach powodów, które potwierdziły, iż (...) sp. z o.o. prowadził wobec nich egzekucję wcześniejszych zobowiązań, a strony nie doszły do porozumienia odnośnie np. zrzeczenia się przedmiotowych należności, które na chwilę obecną nie są zapłacone i umorzone.

Sąd a quo zważył, że zgodnie z art. 417¹ § 2 k.c. „Jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Odnosi się to również do wypadku, gdy prawomocne orzeczenie lub ostateczna decyzja zostały wydane na podstawie aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą.”

W przedmiotowej sprawie jak wynika z uzasadnienia pozwu oraz załączonego do niego odpisu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2014r. sygn. akt IV CNP 33/13, Sąd Najwyższy stwierdził, że wyrok (...) w B. z dnia 9 marca 2011r., sygn. akt II Ca (...) w części zmieniającej w punkcie 2 (drugim) wyrok Sądu Rejonowego w B. z dnia 27 października 2010r., sygn. akt I C 1736/09, przez zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powodów kwoty 14.191,08 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 maja 2009r. do dnia zapłaty oraz kwoty 1.360,34 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 października 2009r. (pkt I) a nadto w części zasądzającej solidarnie od pozwanych na rzecz powoda zwrot kosztów procesu ponad kwotę 2.886,67 zł (pkt II) oraz w części zasądzającej solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 1.200 zł tytułem zwrotu kosztów procesu przed instancją odwoławczą (pkt II), jest niezgodny z prawem (k. 12 – 14).

Trafnie, w ocenie Sądu a quo, powodowie wskazują, iż eksponowaną specyfiką odpowiedzialności przewidzianej w art. 417¹ § 2 k.c. jest - jak stwierdził Sąd Najwyższy w uchwale całej Izby Cywilnej z dnia 31 marca 2011r., III CZP 112/10 (OSNC 2011, nr 7-8, poz. 75) - uzależnienie dochodzenia odszkodowania za szkodę wyrządzoną wydaniem ostatecznej decyzji (lub prawomocnego orzeczenia) od uprzedniego stwierdzenia jej niezgodności z prawem we właściwym postępowaniu. Ostateczna decyzja nadzorcza lub wyrok Sądu Najwyższego - zawierające takie stwierdzenie wiąże w sprawie o odszkodowanie, ma więc niewątpliwie charakter prejudykatu przesądzającego jedną z przesłanek omawianej

odpowiedzialności deliktowej - bezprawność działania organu przy wydaniu decyzji.

Wykładnia art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c. daje podstawą do wniosku, że zobowiązanie do naprawienia szkody wywołanej prawomocnym orzeczeniem niezgodnym z prawem nie jest typowym czynem niedozwolonym. Zgodnie z tym przepisem uprawniony może bowiem dochodzić swojego roszczenia dopiero po stwierdzeniu w odpowiednim trybie, że orzeczenie wyrządzające szkodę zostało wydane z naruszeniem prawa. Do tego czasu uprawniony nie może więc dochodzić przysługującego mu roszczenia (tak też między innymi Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 kwietnia 2015r. IV CNP 62/14; Sąd Najwyższy w wyroku 18 marca 2015r. I CNP; Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 listopada 2014r. IV CNP 26/14 oraz Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 8 stycznia 2016r. I ACa (...) i Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 9 grudnia 2014r. V ACa (...)). W tej sytuacji uznanie, że roszczenie

uprawnionego ulegnie przedawnieniu zanim stanie się wymagalne trudne jest do pogodzenia z celem instytucji przedawnienia.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 października 2014r. I CSK 606/13 „Zobowiązanie do naprawienia szkody na podstawie art. 417¹ § 2 k.c. powstaje z chwilą uzyskania przez decyzję niezgodną z prawem przymiotu ostateczności.”

Zastosowanie art. 442¹ § 1 k.c. do roszczenia dochodzonego na podstawie art. 417¹ § 2 k.c., bez uwzględnienia nietypowego charakteru unormowanego w nim czynu niedozwolonego, wymaga także oceny z punktu widzenia chronionego konstytucyjnie prawa do wynagrodzenia szkody wyrządzonej bezprawnym działaniem władzy publicznej; chodzi o to, czy gwarancja uzyskania odszkodowania za szkody wyrządzone bezprawnym działaniem władzy publicznej, zawarta w art. 77 ust. 1 Konstytucji RP, nie doznaje ograniczeń.

Mając powyższe na uwadze jako bezzasadny ocenił Sąd a quo zarzut pozwanego co do przedawnienia roszczeń odszkodowawczych powodów, skoro wyrok Sądu Najwyższego w sprawie o sygn. akt IV CNP 33/14 zapadł w dniu 7 marca 2014r., a powodowie wnieśli swój pozew pismem z dnia 22 czerwca 2015r. (data wpływu do biura podawczego sądu - 23 czerwca 2015r.), zatem przed upływem terminu przedawnienia roszczeń odszkodowawczych przewidzianego w dyspozycji przepisu art. 442¹ § 1 k.c.

Przesłankami odpowiedzialności deliktowej Skarbu Państwa, przewidzianej tak w art. 417, jak i art. 417⁽¹⁾ k.c. są: bezprawność działania lub zaniechania sprawcy, szkoda oraz normalny związek przyczynowy między bezprawnym zachowaniem sprawcy a szkodą. Przy czym źródłem szkody jest niezgodne z prawem „prawomocne orzeczenie” (tak Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 8 stycznia 2016r. I ACa (...) i Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 9 grudnia 2014r. V ACa (...)).

Pozwany zarzucał, że powodowie nie ponieśli szkody, bowiem faktycznie nie zapłacili jeszcze Administracji (...) sp. z o.o. w B. na podstawie przedmiotowego wyroku (...) zasądzonej od nich kwoty. Sąd a quo z argumentacją tą nie zgodził się uznając, że jednym z wymogów formalnych skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest uprawdopodobnienie wyrządzenia skarżącym szkody wskutek wydania prawomocnego wyroku (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 września 2014r. I CNP 8/14). Stosownie bowiem do art. 424⁵ § 1 pkt 4 i 5 k.p.c., poza przytoczeniem i uzasadnieniem podstaw, skarga powinna zawierać także uprawdopodobnienie wyrządzenia skarżącemu szkody wskutek wydania prawomocnego wyroku oraz wskazanie, że wzruszenie tego wyroku przy wykorzystaniu dostępnych środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Wymóg ten pozostaje w związku z art. 417¹ § 2 k.c., który w aktualnym brzmieniu stanowi, że jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.) polega na przedstawieniu wyodrębnionego wyводу przekonującego, że szkoda została wyrządzona oraz określającego czas jej powstania, postać i związek przyczynowy z wydaniem orzeczenia niezgodnego z prawem (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2006r., IV CNP 38/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 141, z dnia 11 sierpnia 2005r., III CNP 4/05, nie publ., z dnia 23 września 2005r., III CNP 5/05, nie publ., z dnia 22 listopada 2005r., I CNP 19/05, nie publ.). Przesłanka uprawdopodobnienia szkody, przewidziana w art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c., zostaje spełniona, jeżeli skarżący powoła w skardze nie tylko wszystkie znane mu fakty, które wskazują na związek między zaskarżonym orzeczeniem a doznanymi wskutek jego wydania stratami lub utraconymi korzyściami, ale ponadto powoła dowody lub co najmniej ich surogaty, które uczynią twierdzenie o wyrządzeniu szkody wiarygodnym (tak m.in. postanowienie SN 23 marca 2006r., IV CNP 23/06, postanowienie SN z dnia 25 lipca 2006r., III CNP 40/06).

Sąd a quo wywiódł zatem, że z faktu przyjęcia skargi powodów do rozpoznania oraz wydania w konsekwencji przez Sąd Najwyższy wyroku z dnia 7 marca 2014r. w sprawie VI CNP 33/14 wynika, iż Sąd Najwyższy uznał spełnienie przez powodów w tym postępowaniu przesłanki uprawdopodobnienia szkody.

Nie ulega wątpliwości, w ocenie Sądu I instancji, że szkodę należy rozpatrywać jako różnicę pomiędzy stanem majątku poszkodowanych, który powstał po nastąpieniu zdarzenia sprawczego, a stanem, który by istniał bez tego zdarzenia (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 1 września 1970r., III CR 371/70; z dnia 3 lutego 1971r., III CRN 450/70; z dnia 20 lutego 1981r., I CR 17/81; z dnia 13 grudnia 1988r., I CR 280/88; z dnia 19 października 2001r., III CZP 57/01; z dnia 20 lutego 2002r., V CKN 903/00; z dnia 15 października 2010r., V CSK 78/10).

Sąd Okręgowy podzielił dominujący w orzecznictwie pogląd, że pojęcie straty w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. może także obejmować wymagalne zobowiązanie poszkodowanych wobec osoby trzeciej. Zaciągnięcie zobowiązania i powstanie długu oznacza wprawdzie „zarezerwowanie” w majątku dłużnika określonych aktywów na poczet świadczenia, jednak jego spełnienie staje się bezwzględnie konieczne dopiero w terminie wymagalności (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2008r. III CZP 62/08).

W ocenie Sądu z takim wymagalnym zobowiązaniem mamy do czynienia w niniejszej sprawie, bowiem wierzyciel na podstawie wyroku (...) może wszcząć egzekucję. Strata powodów jest rzeczywiście poniesiona, gdy powstało po ich stronie wymagalne zobowiązanie do zapłaty, czyli ich majątek został obciążony pasywami, przy czym nie musi dojść jeszcze do rzeczywistej zapłaty, aby stwierdzić, że jest to szkoda w rozumieniu przepisu art. 361 § 2 k.c.

W tej sytuacji w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy należy jeszcze ustalić wysokość szkody powodów, która wynika wprost z treści wyroku (...) na co prawidłowo wskazał powód w pozwie.

Pomiędzy przedmiotowym wyrokiem (...) jako źródłem szkody, a zobowiązaniem do zapłaty przez powodów jako szkodą, zachodzi normalny związek przyczynowy w myśl przepisu art. 361 § 1 k.c.

Reasumując Sąd a quo uznał, że są spełnione wszystkie przesłanki odpowiedzialności pozwanego do zapłaty na rzecz powodów odszkodowania zgodnie z dyspozycją przepisu art. 417¹ § 2 k.c. i dlatego należało orzec jak w sentencji zasądzając na rzecz powodów od pozwanego kwotę dochodzona pozwem. O odsetkach ustawowych za czas opóźnienia orzeczono na podstawie przepisu art. 481 § 1 k.c.

O kosztach postępowania Sąd orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania na podstawie przepisów art. 98 k.p.c. i art. 99 k.p.c. Na koszty powodów składało się wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w kwocie 2.400 zł (§ 6 pkt 5) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (...) tj. Dz. U. 2013r. poz. 490 ze zm.). Skoro powodowie byli zwolnieni od kosztów sądowych zgodnie z postanowieniem z dnia 29 lutego 2016 r., należało kosztami opłaty sądowej obciążyć Skarb Państwa.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa (obecnie Rzeczypospolitej) co do punktu 1 i 2, zarzucając naruszenie:

1. prawa materialnego, tj. art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c. w zw. z art. 6 k.c. a także prawa procesowego art. 232 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, iż przyjęcie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku i spełnienie warunku formalnego uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody wskutek wydania prawomocnego wyroku pozwala na ustalenie, iż powodowie wykazali poniesienie szkody wskutek wydania orzeczenia (...) w B. z dnia 9 marca 2011r.,

2. prawa materialnego, tj. art. 417¹ § 2 k.c. w zw. z art. 361 § 2 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, iż powodowie ponieśli szkodę w deklarowanej wysokości pomimo braku zapłaty określonej kwoty na rzecz wierzyciela, zaś szkoda powodów polega na istnieniu wymagalnego zobowiązania do zapłaty wobec osoby trzeciej.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 1 i 2 sentencji wyroku, poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od strony powodowej na rzecz Skarbu Państwa – (...) kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie na rzecz powodów zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanego jest zasadna, co skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku i oddaleniem powództwa.

Porządkując należy wskazać, że wyrokiem z dnia 27.10.2010r., w sprawie I C 1736/99, Sąd Rejonowy w B. zasądził od pozwanych K. M. i K. M. solidarnie na rzecz powoda (...) sp. z o.o. w B. kwotę 22.697,84 zł z odsetkami ustawowymi od kwoty 17.756,75 zł od 1.05.2009r. i od kwoty 4.941,09 zł od 16.10.2009r., oddalił pozostałe żądanie (jako przedawnione), orzekł na korzyść spółki (...) o kosztach procesu w kwocie 2.886,67 zł.

Na skutek apelacji spółki (...), Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z dnia 9.03.2011r., w sprawie II Ca (...) zmienił wyrok Sądu Rejonowego zasądzając dalszą kwotę 14.191,08 zł z odsetkami ustawowymi od 1.05.2009r. i kwotę 1.360,34 zł z odsetkami od 16.10.2009r., orzeczenie o kosztach zmienił przez zasądzenie kwoty 4.330 zł i zasądził 1.200 zł tytułem kosztów za instancję odwoławczą.

Tym samym więc wyrok Sądu Rejonowego zasądzający kwotę 22.697,84 zł był prawomocny, a Sąd II instancji „dosądził” łącznie kwotę 15.551,42 zł oraz stosownie orzekł o kosztach za obie instancje.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7.03.2014r. w sprawie IV CNP 33/13 stwierdził niezgodność z prawem jedynie wyroku (...) z dnia 9.03.2011r. w części „dosądzającej” kwotę 15.551,42 zł z odsetkami i w zakresie kosztów procesu w kwocie 2.886,67 zł i 1.200 zł.

Zatem stwierdzić należało, że ewentualne postępowanie egzekucyjne prowadzone przeciwko dłużnikom K. M. i K. M. w zakresie tytułu egzekucyjnego w postaci wyroku Sądu Rejonowego w B. z dnia 27.10.2010r. nie jest bezprawne, wadliwe lub też krzywdzące dla powodów.

Zważyć należało, że zgodnie z art. 417 k.c. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub ...

W myśl art. 417¹ § 2 k.c., jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem.

Przepis ten formułuje więc przesłankę umożliwiającą dochodzenie naprawienia wyrządzonej szkody wobec Skarbu Państwa, ale dopiero po uzyskaniu tzw. prejudykatu, stwierdzającego, że określone orzeczenie prawomocne było niezgodne z prawem.

W okolicznościach niniejszej sprawy takim prejudykatem jest wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.03.2014r. określający jaki wyrok i w jakim zakresie został uznany za niezgodny z prawem.

Podkreślić należy, że zgodnie z art. 424⁴ k.p.c. skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia można oprzeć na podstawie naruszeń prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność wyroku z prawem, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda. Zgodnie z art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. konstrukcyjnym wymaganiem skargi jest uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy.

Powodowie, a za nimi Sąd a quo, stanęli na stanowisku, że skoro Sąd Najwyższy przyjął skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku do rozpoznania i skargę tę uwzględnił, to tym samym uznał także, że

został przez skarżących wykazany fakt i wysokość poniesionej szkody i jest ona tożsama z wartością kwot zasądzonych w prawomocnym wyroku, który został zakwestionowany przez Sąd Najwyższy.

Z tym stanowiskiem nie można się zgodzić, a pozwany trafnie w tych okolicznościach zarzuca naruszenie przez Sąd a quo przepisów art. 232 i 233 § 1 k.p.c. oraz art. 417¹ § 2 k.c., art. 6 k.c. i 361 § 2 k.c.

Podkreślić należało, że przepisy działu VIII kodeksu postępowania cywilnego regulują procedurę rozpoznawania skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, zaś w art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. wskazują na wymóg uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy.

Analiza właściwego w tym zakresie orzecznictwa Sądu Najwyższego przekonuje, że stwierdzenie niezgodności orzeczenia z prawem nie przesądza jeszcze o odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, gdyż jest ono jedynie równoznaczne ze spełnieniem jednej (zasadniczej) przesłanki tej odpowiedzialności, ale nie przesądza o wystąpieniu pozostałych (por. w. SN z 6.02.2009r., IV CSK 403/08; w. SN z 29.04.2015r., V CSK 453/14).

Podkreślić przy tym należy, że konstrukcyjny wymóg skargi, jakim jest uprawdopodobnienie szkody, nie jest pojęciem tożsamym z pojęciem poniesionej (wyrządzonej) szkody w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. w zw. z art. 417¹ § 2 k.c.

Sąd Najwyższy wyjaśniał wielokrotnie, że przewidziany w art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. obowiązek uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody polega na złożeniu (na potrzeby tego postępowania) przez poszkodowanego oświadczenia, że szkoda nastąpiła ze wskazaniem jej rodzaju i rozmiaru oraz uwiarygodnienie tego oświadczenia poprzez dowody lub co najmniej surogaty dowodów, które uczynią twierdzenie o wyrządzeniu szkody wiarygodnym (por. post. SN z 5.12.2016r., I CNP 15/16; post. SN z 25.07.2006r., III CNP 40/06; post. SN z 23.03.2006r., IV CNP 23/06).

Przy czym uprawdopodobnienie nie jest równoważne udowodnieniu, a ponadto dokonana przez Sąd Najwyższy ocena o dochowaniu wymogu uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody, jako warunku przyjęcia skargi do rozpoznania nie stanowi prejudykatu w zakresie wysokości odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, bowiem skutek prejudykalny odnosi się jedynie do faktu stwierdzenia niezgodności wyroku z prawem, zaś uzyskanie tego rodzaju orzeczenia dopiero stanowi podstawę (otwiera drogę) do wystąpienia w zwykłym trybie z roszczeniem odszkodowawczym.

Reasumując więc należy wskazać, że uzyskanie przez stronę prejudykatu w postaci wyroku stwierdzającego niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia nie przesądza o istnieniu i wysokości szkody ani nie zastępuje postępowania dowodowego zmierzającego w myśl art. 6 k.c. i 232 k.p.c. do wykazania faktu poniesienia szkody i jej wysokości, jako skutku wydania orzeczenia niezgodnego z prawem (art. 417¹ § 2 k.c.)(por. w. SN z 6.02.2009r., IV CSK 403/08; w. SN z 29.04.2015r., V CSK 453/14).

Jednocześnie Sąd Najwyższy wskazywał, że użycie w art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. i w art. 424¹ § 1 k.p.c. trybu dokonanego dla sformułowania: „wyrządzona szkoda, uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody”, nakazuje przyjąć, że chodzi o szkodę, która już nastąpiła, a nie o szkodę hipotetyczną, jedynie zagrażającą stronie w przyszłości (por. w. SN z 11.01.2006r., II CNP 13/05; w. SN z 22.06.2016r., III BP 9/15).

Uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody może być rozpatrywane w aspekcie celu, którym jest przekonanie Sądu Najwyższego o istnieniu takiego stanu oraz środków to przekonanie usprawiedliwiających. Ustawa nie ogranicza skarżącego w doborze środków, bowiem ich weryfikacja w tym postępowaniu nie jest oparta na postępowaniu dowodowym a więc skarżący może poprzestać na przytoczeniu twierdzeń odwołujących się do określonych okoliczności, które wydają się prawdziwe, gdyż znajdują potwierdzenie w dołączonych do skargi materiałach przekonujących o powstaniu uszczerbku majątkowego.

Ocenie Sądu Najwyższego pozostawiono czy w okolicznościach danej skargi uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody zostanie uznane za dostatecznie przekonujące, ale tylko dla potrzeb rozpoznania skargi (por. post. SN z 11.08.2005r.,

III CNP 4/05; w. SN z 22.06.2016r., III BP 9/15). Konsekwentnie przyjmuje Sąd Najwyższy, że szkoda musi istnieć już w chwili wystąpienia ze skargą, przy czym podkreślić należy, że ocena co do przyjęcia, że zostało jej wyrządzenie uprawdopodobnione, opiera się na przekonaniu o prawdziwości oświadczeń lub argumentów strony mających jedynie walor i cechy uprawdopodobnienia a nie udowodnienia istnienia szkody.

Wykładnia literalna art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. dokonana w związku z art. 424¹ § 1 k.p.c. i art. 417¹ § 2 k.c., w których ustawodawca powtórzył zawarty w art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. zwrot „została wyrządzona szkoda”, świadczy o potrzebie jednolitego rozumienia tej przesłanki jako konieczności wykazania, że stronie została już wyrządzona szkoda przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, samo zagrożenie jej wystąpienia, choćby było ono realne, nie jest wystarczające (por. post. SN z 12.10.2016r., III CNP 15/16; post. SN z 18.11.2014r., IV CNP 32/14; post. SN z 23.09.2005r., III CNP 5/05).

Skoro więc już przy wniesieniu skargi, ale także na skutek jej uwzględnienia strona może żądać naprawienia szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia (art. 417¹ § 2 k.c.), to chodzi tu o szkodę rzeczywiście już poniesioną, a uprawdopodobnioną na potrzeby postępowania ze skargi, natomiast udowodnioną w toku procesu odszkodowawczego.

Szkodą majątkową w rozumieniu art. 424¹ § 1 k.p.c. i 417¹ § 2 k.c. jest każdy uszczerbek w majątku poszkodowanego, musi on mieć jednak charakter rzeczywisty, nie hipotetyczny, spodziewany lub odłożony w czasie. Wskazywane pasywa w majątku skarżącego w niniejszej sprawie a wynikające z tytułu wykonawczego, tj. tytułu egzekucyjnego, którym jest wyrok, co do którego stwierdzono niezgodność z prawem, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, nie stanowią szkody w rozumieniu przepisu. Ta szkoda, uzasadniająca odpowiedzialność Skarbu Państwa powstanie, w ocenie Sądu Apelacyjnego, dopiero po spełnieniu pozostałych przesłanek, po wykonaniu tytułu, czyli po „wyjściu” z majątku skarżącego kwoty, na którą tytuł wykonawczy opiewa (por. post. SN z 10.12.2010r., III CNP 48/10).

Art. 417¹ § 2 k.c. stanowi materialnoprawną podstawę powództwa odszkodowawczego i wymaga od powoda wykazania istnienia nie tylko prejudykatu ale także pozostałych przesłanek zasądzenia odszkodowania, a więc istnienia i wysokości szkody oraz związku przyczynowego między tą szkodą a zdarzeniem sprawczym jakim jest wydanie wyroku dotkniętego niezgodnością z prawem. Wyrok zasądający od skarżącego oznaczoną kwotę stanowi o istnieniu długu, pasywa jednak stanowią szkodę tylko wówczas, gdy doszło do ich umorzenia w drodze wykonania danego zobowiązania. Jeśli zaś pasywa, choćby wymagalne nie zostały jeszcze zrealizowane, nie ma wystarczających podstaw do twierdzenia, że mamy do czynienia ze szkodą wymagającą naprawienia - art. 361 § 2 k.c. (por. post. SN z 12.02.2016r., III CNP 33/15).

Dług niezaspokojony trudno uznać za szkodę podlegającą naprawieniu (por. post. SN z 23.09.2014r., II CNP 18/14; z 31.01.2006r., IV CNP 38/05; z 18.11.2014r., IV CNP 32/14; z 10.12.2010r., III CNP 48/10; w. SN z 5.06.2007r., I CSK 86/07).

Istniejący tytuł wykonawczy ma charakter długu przyszłego, co do którego nie zachodzi jednak pewność przekształcenia się w uszczerbek majątkowy, a więc w szkodę rzeczywistą, skoro nie ma wystarczającej pewności co do możliwości realnego pozyskania od dłużników należności, na które opiewa tytuł wykonawczy. Dług, który nie zostanie zaspokojony trudno uznać za szkodę rzeczywistą podlegającą naprawieniu, zaś zasądzenie takiej potencjalnej kwoty od osoby odpowiedzialnej, w ramach procesu odszkodowawczego, prowadziłoby do niezasadnego wzbogacenia poszkodowanego, który otrzymałby rekompensatę straty, jakiej w rzeczywistości nie poniósł i być może nigdy nie poniesie (por. w. SN z 5.06.2007r., I CSK 86/07).

Nie sposób, zatem podzielić stanowiska Sądu a quo, który upatruje tożsamości przesłanki „uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody” z przesłanką wykazania „poniesienia szkody”, której udowodnienie obciąża powodów na podstawie art. 6 k.c. w zw. z art. 361 § 2 k.c. i art. 417¹ § 2 k.c.

Błędnie też przyjmuje Sąd a quo, że uwzględnienie skargi na niezgodność z prawem przez Sąd Najwyższy wiąże sąd w postępowaniu odszkodowawczym co do ustalenia, że szkoda została wyrządzona i w wysokości określonej w prejudykacie. Stanowisko to nie znajduje oparcia w prawie materialnym a także zdecydowanie odbiega od wykładni przepisów mających w sprawie zastosowanie a prezentowanej przez Sąd Najwyższy, choćby w przywołanych przez Sąd Apelacyjny orzeczeniach tego Sądu.

Podkreślić należy, że sami powodowie nie byli w stanie wyjaśnić czy i w jakim zakresie prowadzona jest przeciwko nim egzekucja, w jakiej części wierzyciel (...) zaspokoił swoją wierzytelność na podstawie wyroku Sądu Rejonowego, a w jakiej i czy w ogóle prowadzona jest egzekucja z wyroku (...), który objęty jest orzeczeniem Sądu Najwyższego o niezgodności z prawem. W tej sytuacji faktycznej Sąd a quo nie miał podstaw, by dokonać ustalenia wskazującego na fakt wyrządzenia i poniesienia szkody przez powodów, bowiem szkoda ta ma jedynie wymiar hipotetyczny i zdecydowanie niepewny, tak co do jej zaistnienia, jak i wysokości.

Skoro więc zarzuty apelacji pozwanego okazały się uzasadnione a wyrok Sądu I instancji nie odpowiada prawu, należało zmienić to rozstrzygnięcie i powództwo oddalić, na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c.

Mając jednak na uwadze specyficzny charakter tego postępowania oraz sytuację życiową oraz trudną sytuację majątkową powodów, Sąd Apelacyjny orzekając o kosztach procesu zastosował art. 102 k.p.c. i postanowił nie obciążać powodów kosztami zastępstwa procesowego na rzecz strony przeciwnej.

Na marginesie jedynie należy zauważyć, że niesłuszne są obawy powodów co do niemożności uzyskania odszkodowania w przyszłości, w sytuacji gdy już dojdzie do poniesienia przez nich szkody rzeczywistej, czyli doznanej na skutek wyegzekwowania wierzytelności w części objętej wyrokiem, którego dotyczy orzeczenie o niezgodności z prawem. Wskazać bowiem należy, że zgodnie z art. 442¹§1k.c. roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż 10 lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. W ocenie Sądu Apelacyjnego termin 3 letni nie rozpoczął jeszcze swojego biegu, bowiem powodowie nie ponieśli jeszcze szkody, skoro nie doszło do przesunięcia majątkowego ze strony powodów na wierzyciela w ramach wierzytelności (długu) objętej wyrokiem objętym skargą na niezgodność z prawem.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.